

סיכומי הדרך היומי

מחודדים | ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה | בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

הלימוד בעלון זה לע"נ מייסד ומקים "סיכומי הדרך היומי - מחודדים" הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל נלב"ע בצפרא דשבתא לסדר "בקרובי אקדש" כ"ו ניסן תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת ויצא - ט' כסלו תשע"ט

דף צ"ט ע"א

עשרה שלחנות עשה שלמה, ולא היו מסדרים הלחם אלא על של משה - שנאמר 'ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב'. לר' אלעזר בן שמוע: על כולם סידרו (פעמים על זה ופעמים על זה), שנאמר 'את השולחנות ועליהם לחם הפנים'. ולר' יוסי בר"י אין כוונת הפסוק לשולחנות של שלמה, שלא סידרו אלא על של משה, אלא שמלבד שולחן של משה שעליו היה מונח הלחם תמיד, היו עוד שנים באולם מבפנים לפתח הבית, אחד של כסף (היינו שייש שהוא לבן ככסף) ואחד של זהב, על של כסף נותן לחם הפנים בכניסתו שעמדו הכהנים לפוש, ועל של זהב ביציאתו - שמעלים בקודש ולא מורידים.

עשר מנורות עשה שלמה, ולא היו מדליקין אלא בשל משה - שנאמר 'מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב'. לר' אלעזר בן שמוע: על כולם הדליקו (פעמים על זה ופעמים על זה) - שנאמר 'את המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור'.

המקור שאין מורידין בקודש: 'ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו' (פתח ב'ויקם' וכך גם סיים, שאף בלשון לא הורד. ועיין עוד ב' פירושים ברש"י).

המקור שמעלין בקודש: מכך שעשו את מחתות עדת קורח ציפוי למזבח - בתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח.

דף צ"ט ע"ב

'אשר שברת ושמתם בארון' - מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בזיון

פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה - שנאמר 'אשר שברת' - אמר הקב"ה למשה: יישר כחך ששברת.

תלמיד חכם שסרח אין מביזין אותו בפרהסיא - שנאמר 'וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה' - כסהו כלילה.

המשכח דבר אחד מתלמודו - לריש לקיש: עובר בלאו 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים', שכל מקום שנאמר 'השמר' 'פן' ו'אל' הוא לאו. לרבינא: עובר בשני לאוין - 'השמר' ו'פן'. לרב נחמן בר יצחק: בשלשה - 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים'. יכול אפילו מחמת אונסו - תלמוד לומר 'פן יסורו מלבבך, במסירם מלבו הכתוב מדבר. וי"א יכול אפילו תקפה עליו משנתו - תלמוד לומר 'רק'.

תורה ניתנה בארבעים יום, ונשמה נוצרה בארבעים יום - כל המשמר תורתו נשמתו משתמרת, וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת. משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו והזהירו שאם מאבדו לא יסתפק בנטיילת דמיה אלא נשמתו יטול.

ב' שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית - אחד של שייש ואחד של זהב, על של שייש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו - שמעלין בקודש ולא מורידין. ועוד שולחן של זהב מבפנים - שעליו לחם הפנים תמיד.

סידור לחם הפנים נעשה בח' כהנים - ב' בידם שני סדרים, וב' בידם שני בזיכי לבונה, ומקדימים לפניהם ב' כהנים ליטול שני סדרים וב' כהנים ליטול שני בזיכים, המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום (כמ"ד שהיה השולחן מסודר מזרח מערב), והמוציאים עומדים בדרום ופניהם בצפון, המוציאים מושכים הלחם והמכניסים מניחים טפחו של זה כנגד טפחו של זה, לקיים 'לפני תמיד'. ר' יוסי חולק - ש'תמיד' מתקיים אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין. יצאו ונתנו הלחם על שלחן הזהב שהיה באולם, הקטירו הבזיכין והחלות מתחלקות לכהנים.

חל יום כיפורים להיות בשבת - החלות מתחלקות לערב.

חל יום הכיפורים להיות בערב שבת - שער חיצון של יום הכפורים נאכל לערב, וכיון שאי אפשר לבשלו בשבת - כהנים בבליים שדעתם יפה אוכלים אותו חי. אמר ר' יוסי: לא בבליים הם אלא אלכסנדריים הם, אלא מתוך ששנאו חכמי א"י את הבבליים קראום כך. אמר לו ר' יהודה (שהיה ממשפחת בבליים): תנוח דעתך שהנחת דעתי.

לר' יוסי 'תמיד' היינו שלא ילין השולחן בלא לחם - ולכן אפילו סילק הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום.

מדבריו של ר' יוסי נלמד: אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, קיים מצות 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיק'. ור' שמעון בן יוחי אמר: אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים 'לא ימוש'. וי"א שדבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ, שלא יאמר שדי בכך ולא ירגיל בניו לת"ת. ולר"ב: מצוה לאומרו בפני עמי הארץ, שתגדל בעיניהם התורה.

'לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה' - לר' ישמעאל: מתפרש לחובה, ולכן כששאלו בן דמה בן אחות: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יוגית. קרא עליו ר' ישמעאל מקרא זה, ואמר לו צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יוגית. לר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן: אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה, שראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר, שנאמר 'ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל', אמר לו: יהושע, כל כך חביבין עליך דברי תורה, לא ימוש ספר התורה הזה מפיק.

תנא דבי ר' ישמעאל: דברי תורה לא יהו עליך חובה, ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן

זאף הסינתך מפי צר רחב לא מוצק תחתיה' - מגינהם שפיה צר שעשנה צבור בתוכה. לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם מסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה (סתם 'הסתה' היא לרע), והקב"ה מסית האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים. שמא תאמר כשם שפי גהנום צר כך כולה צרה - תלמוד לומר 'העמיק הרחיב'. שמא תאמר למלך (ת"ח שעזב תלמודו) לא הוכנה - תלמוד לומר 'גם היא למלך הוכן'. ושמא תאמר אין בה עצים - תלמוד לומר 'מדורתה אש ועצים הרבה'. ושמא תאמר רק זה הוא שכר תורה (שניצל ממהנום) - תלמוד לומר 'ונחת שולחןך מלא דשן'.

דף ק' ע"א

סידר את הלחם בשבת ואת הביזיכין לאחר השבת, והקטיר את הביזיכין בשבת הבאה, או שסידר הכל בשבת, אך הקטיר הביזיכין לאחר השבת - פסול, ואין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא.

סידר את הלחם ואת הביזיכין לאחר השבת, והקטיר את הביזיכין בשבת - פסולה, אך יש תקנה ללחם להניחו עד שבת הבאה, שאין הלחם נפסל אף שמונח על השולחן ימים רבים.

בכל בוקר אמר הממונה במקדש: צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה, אם הגיע הרואה אומר 'ברקאי', למתניא בן שמואל היה שואל 'האיר פני כל המזרח עד שבחברון?' והשיבוהו: הן. והוצרכו לכך מפני שפעם עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד בלילה, והוציאוהו לבית השריפה.

זה הכלל היה במקדש - כל המסיד רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים.

לא רק קרבן שנשחט בלילה פסול, אלא כן הוא גם בעולת העוף שנמלקה בלילה ומנחה שנקמצה בלילה - וא"א להחזיר הקומץ למקומו ולחזור ולקמוץ ביום, משום שכלי שרת מקדשין אף שלא בזמנן, אך דווקא להפסול, אך ליקרב אין מקדשים אלא ביום - שכל הקרב ביום קדוש ביום, בלילה - קדוש בלילה, בין ביום ובין בלילה - קדוש בין ביום ובין בלילה.

לחם הפנים שנסדר אחר השבת מניחו על השולחן לשבת הבאה - ואינו נפסל בלינה, שמה שאמרו שכלי שרת מקדש שלא בזמנו היינו דווקא בלילה שלפני זמנו - שלילה אין מחוסר זמן, אך אין מקדש בימים שלפני הזמן. ולרוב צריך לסלק את הלחם קודם ליל שבת, כדי שלא יתקדש בלילה שקודם זמנו ויפסל בלינה, אך למר זוטרא או רב אשי אין צריך לסלקו - שדווקא אם הניחו אדם בכלי שרת בלילה שקודם זמנו הרי הוא מתקדש ליפסול, אך כל שהונח קודם לכן, הרי זה כמי שסדרו הקוף ואינו מתקדש ליפסול.

דף ק' ע"ב

שתי הלחם נאכלים לא פחות מב' ימים מאפייתן, ולא יותר מג' ימים - חל עיו"ט להיות בחול היו נאפות ביו"ט ונאכלות ביו"ט. חל עיו"ט להיות בשבת - נאפות בע"ש ונאכלות ביו"ט שהוא יום ג' לאפייתן.

לחם הפנים נאכל לא פחות מט' ימים מאפייתו ולא יותר מי"א ימים - חל ערב שבת בחול נאפה בערב שבת ונאכל בשבת. חל יום טוב בערב שבת - נאפה ביום ה'. חלו ב' ימי ראש השנה ביום חמישי ושישי - נאפה ביום רביעי. לרבן שמעון בן גמליאל בשם רבי שמעון בן הסגן - כשחל יו"ט בע"ש נאפה ביו"ט, ורק אם חל יו"כ בע"ש נאפה ביום חמישי.

מכך שאין אפיית שתי הלחם דוחה יו"ט יש ללמוד - שהסובר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב היינו מדאורייתא, שאילו מדאורייתא מותר ורק דרבנן אסרו כדי שלא ישא מלהקריבם עד יו"ט, שא"כ שתי הלחם שהם חובת היום ולא שייך חשש זה היתה אפייתם דוחה יו"ט.

הדרן עלך שתי הלחם

דף ק"א ע"א

פרק שנים עשר - המנחות והנסכים

המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי - יש להם פדיון, שעדיין לא קדשו רק קדושת דמים. משקידשו בכלי - אין להם פדיון, שכבר קדשו קדושת הגוף.

העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו - אין להן פדיון, שלא נאמר פדיון אלא בבהמה.

לשמואל מנחות ונסכים שלא קידשו בכלי נפדים אף כשהן טהורים - ומה ששינוי שנטמאו הוא משום סיפא, שמשקידשו בכלי אין להן פדיון אפילו אם נטמאו, שלא נטעה לומר שהואיל ובעל מום נקרא טמא [כדלהלן בקטע הבא], א"כ יש לטמא פדיון כמו לבעל

מום, שאף בבעל מום לא שייך פדיון לאחר שנתקדש בכלי שרת. לרב כהנא - רק טמאים נפדים. בדעת רב אושעיא - נאמרו שתי גירסאות.

ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'... והעריך אותו הכהן' - היינו בעלי מומין, שנפדין. שאין לפרש שהכוונה לבהמה טמאה ממש - שכבר נאמר 'ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך'. יכול יפדו על מום עובר - תלמוד לומר 'אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' - מי שאינה קריבה לה' כל עיקר, ולא בעל מום עובר שקרבה לאחר שעבר מומה.

שינוי שהעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להן פדיון, והרי הם בטומאתן דומים למנחות ונסכים טהורים [שעצים ולבונה - אינן אוכל ורק חיבת הקודש נותנת להם שם אוכל, והיינו דווקא בעצים אחר ששופו לגזירין, ובלבונה אחר שנתקדשה בכלי שרת. וכלי שרת - יש להם טהרה במקוה], ומוכח שכל זמן שטהורים לא שייך פדיון ודלא כשמואל. ודחו: מה שאינו נפדין הוא משום שלא שכיחים, ואף עצים אינם שכיחים למזבח - שעץ שנמצא בו תולעת פסול.

המתפיס תמימים לבדק הבית אין פודין אותן לחולין אלא מוכרים אותם למי שצריך לקרבן - שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ואמר רב פפא שאילו שמע שמואל הלכה זו היה חוזר מדבריו, שהרי מוכח שכיון שהם טהורים אין נפדין לחולין. ודחו: מה שאין נפדים הוא משום שאין שכיחות בהמות כשרות למזבח - שכל מום פוסל ואף בדוקין שבעין.

לר' אלעזר כל המנחות והנסכים שלא קידשו בכלי נפדין רק אם נטמאו, חוץ ממנחת חוטא בקרבן עולה ויורד, שבעשיר המביא כבשה או שעירה וכן בדל המביא עופות נאמר 'מחטאתו' דמשמע מקצת חטאתו - שאם היה עשיר כשחטא והפריש מעות לכבשה או שעירה והעני יביא ממקצתם דמי תורים, ואם העני יותר - יביא ממקצתם מנחה, והשאר חולין. ובדלי דלות המביא מנחה נאמר 'על חטאתו' שמשמע יוסיף על מה שכבר הפריש - שאם היה עני והפריש מנחה והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה.

דף ק"א ע"ב

ערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ופטר חמור - לת"ק: מטמאים טומאת אוכלים. לר' שמעון: כיון שאסורים בהנאה אין מטמאין. שדרש 'מכל האוכל אשר יאכל' - רק אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל. בשר בחלב - גם לר' שמעון מטמא, ומשני טעמים: א. סובר שמותר בהנאה, והרי אתה מאכילו לאחרים, ומקורו: נאמר 'כי עם קדוש... לא תבשל גדי בחלב אמו', ונאמר 'ואנשי קודש תהיו לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו' - כטריפה שאסורה באכילה ומותרת בהנאה. ב. שהיתה לבשר והחלב שעת הכושר קודם שנתבשלו יחדיו.

פרה אדומה אף לדעת ר' שמעון מטמאה טומאת אוכלין - הואיל והיתה לה שעת הכושר, שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה, ואף שהיא כבר על גב מערכתה, ודי בכך שהיה מצוה לפדותה להחשיב כשעת הכושר.

רב הושעיא העיד שמע שלדעת ר' שמעון פיגל במנחה אינה מטמאה טומאת אוכלים, והיינו בלא היה לה שעת הכושר, שהקדישה בעודה מחוברת לקרקע, ואף לגירסא (לעיל ע"א) שלדעת רב הושעיא אף מנחה טהורה נפדית קודם שקדשה בכלי, מ"מ כיון שלא נפדתה לא היה לה שעת הכושר, ואין דומה לפרה שיש מצוה לפדותה, משא"כ מנחה אין מצוה.

שינוי, טומאת אוכלין בנותר: לן לפני זריקה - אינו מטמא, שלא היה לו שעת הכושר. לן לאחר זריקה - מטמא, שהיה לו שעת הכושר. טומאת אוכלין בפיגול: בזבחים בין קדשי קדשים ובין בקדשים קלים - אינו מטמא. במנחה - מטמא, והיינו בהקדישה אחר שנקצרה, והיה לה שעת הכושר.

מה ששינוי שאם לן לפני זריקה אינו מטמא - היינו לן קודם שיראה לזריקה' שלא היתה שהות ביום לזרוק, שאם היתה שהות הרי זה נחשב כהיתה לו שעת הכושר, וכמו בפרה, שהרי מצוה לזרוק.

מה ששינוי שאם פיגל בזבחים אינו מטמא - היינו בפיגל בשחיטה,

אבל אם פיגל בזריקה הרי קודם זריקה היה מצוה לזרוק כהוגן והיה לו שעת הכושר. ומה שלא חילק התנא בין פיגל בשחיטה לבין פיגל בזריקה, אלא בין פיגל בזבח או במנחה - משום שרצה ללמד שבמנחה אף אם פיגל בקמיצה שהיא כמו שחיטה בזבח מ"מ מטמאה כיון שהיתה לה שעת הכושר קודם שהקדיש המנחה.

יום שלישי פרשת וישלח - י"ב כסלו תשע"ט

דף ק"ב ע"א

לעיל (קא): נתבאר שקרבן שהיה ראוי לזריקה מטמא טומאת אוכלים אף אם למעשה לא נזרק ונפסל - רב אשי חולק בשם רב נחמן, שדווקא פרה שהיתה ראויה לפדיון נחשב שהיה לה שעת הכושר ומטמאה, שאינו מחסרת אלא דיבור של פדיון, משא"כ המחוסר מעשה של זריקה.

כלל אמר רבי יהושע: כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים ונפסלה - שלנה ושנטמאת ושיצאה - אין מועלין בה, וכל שלא היתה לו שעת היתר לכהנים - שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה - מועלין בה. ומבואר שאף אם לנה קודם זריקה [שאם הכוונה אחר זריקה ממש היה לו לומר 'כל שיש לו' ולא 'כל שהיתה לו'] כיון שהיתה ראויה לזריקה אמרינן כל העומד לזרוק כזרוק ויצאה מידי מעילה - אך דווקא במעילה שכיון שפקעה הקדושה אינה חוזרת, אך אין להוכיח לענין טומאת אוכלים, שבזה כל שלא חל שם אוכל עליו ע"י זריקת הדם אינו מטמא.

דף ק"ב ע"ב

המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא קודם שנשחט - לר' מאיר: יצא וירעה בעדר. לחכמים: ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. לר' אליעזר: יקריב, שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר (שסובר שמביא אדם אשם תלוי בכל יום). נודע לו אחר שנזרק הדם - יאכל הבשר כדינו. נודע לו שלא חטא אחר שנשחט - לחכמים: הדם ישפך והבשר ישרף. לר' יוסי: יזרק הדם והבשר יאכל.

טעמו של ר' יוסי: לרבא - כשיטת ר' שמעון שכל העומד לזרוק כזרוק. ודלא כרב אשי (לעיל ע"א) שבמחוסר זריקה לא אמר ר' שמעון. למערבא - ר' יוסי סובר שכלי שרת מקדשין את הפסולין (שאינן פסולין לגמרי) ליקרב לכתחילה.

לרבא שלדעת ר' שמעון כל העומד לזרוק כזרוק - אעפ"כ נותר ופרה מטמאין טומאת אוכלין, ואין אומרים שכיון שכל העומד לשרוף כשרוף והרי הם כעפר - משום שחיבת הקודש מכשרתן לקבל טומאה.

צריד של מנחות (יבש, שלא הוכשר לקבל טומאה) - מקבל טומאה מדאורייתא משום שחיבת הקודש מכשירתו, כפי שדרשו מ'הבשר' שאף עצים ולבונה מקבלים טומאה. והסתפק ריש לקיש האם רק נפסל, או גם נטמא לטמא אחרים ולמנות בו ראשון ושני. והיינו מדאורייתא, אך מדרבנן פשוט שמונין בו ראשון ושני, ולכן אמר ר' שמעון (לרבא) שנותר ופרה מטמאים אף שהם כשרופים.

הגודר מנחה ואומר 'הרי עלי במחבת', והביא במרחשת, או להיפך - כשרה, אך לא יצא ידי חובתו. אך אם היה עשרון סולת מונח לפניו ואמר 'זו להביא במחבת', והביא במרחשת, או להיפך - פסולה. ומה ששינינו בברייתא שלא קידשום כלי שרת - היינו לא קידשום ליקרב אבל קידשום ליפסל.

אמר 'הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד', והביא בשני כלים, או להיפך - כשר אך לא יצא ידי חובתו. והיינו בלא הזכירוהו שנדר להיפך, אם אם הזכירוהו ובכל זאת הביא להיפך, דינו כמו באמר 'אלו' דלהלן (בקטע הבא).

היו שתי עשרונות לפניו ואמר 'אלו בכלי אחד' והביא בשני כלים - פסולים. אמר 'אלו בשני כלים' והביא בכלי אחד - הרי הן כשתי מנחות שנתערבו, שאם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה כשרות, ואם לאו פסולות.

כל מה ששינינו שאם שינה מנדרו המנחה פסולה - היינו בקבעה בשעת נדר, אבל אם קבעה רק בשעת הפרשה אינה נפסלת

בשינוי, שנאמר 'כאשר נדרת' ולא 'כאשר הפרשת'.

ר' שמעון חולק על כל השינויים הנ"ל - וסובר שקביעותא דמנא לאו מילתא היא, ובין אם שינה מהכלי שנדר, ובין אם שינה במספר הכלים המנחה כשרה ויצא ידי נדרו.

הוצרך התנא ללמד דין המשנה מנדרו גם לענין סוג הכלי וגם לענין שינוי חילוק הכלים - שאילו פירש רק בשינוי הכלי היינו אומרים שדווקא בזה לא יצא ידי נדרו, משא"כ בשינה חילוק הכלים כיון שלא שינה הכלי גם ידי נדרו יצא. ואילו פירש התנא רק לענין שינוי החילוק היינו אומרים שדווקא בזה כיון שחילק שלא כפי שנדר לא יצא ידי נדרו, משא"כ בשינה רק את סוג הכלי אף ידי נדרו יצא.

יום רביעי פרשת וישלח - י"ג כסלו תשע"ט

דף ק"ג ע"א

האומר הרי עלי מנחה מן השעורים - יביא מחטים. 'הרי עלי מנחה קמח' - יביא סולת. 'הרי עלי מנחה בלא שמן ובלא לבונה' - יביא שמן ולבונה. 'הרי עלי חצי עשרון' - יביא עשרון שלם. 'הרי עלי עשרון ומחצה' - יביא שנים. ר' שמעון חולק על כל אלו ופוטרו לגמרי, כיון שלא התנדב כדרך המתנדבים.

דברי ת"ק שהגודר מנחה שלא כהלכתה יביא כהלכתה - לחזקיה: כבית שמאי, אבל לבית הלל פטור מכלום, שנדר ופתחו עמו. וכפי שנחלקו באומר 'הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה' - לבית שמאי נזיר, ולבית הלל אינו נזיר. לר' יוחנן: אפשר להעמיד המשנה כבית הלל, ובאומר 'אילו הייתי יודע שאין גודרין כך לא הייתי גודר כך אלא כך'.

חזקיה חזר בו והעמיד המשנה כפי שהעמידה ר' יוחנן - משום שהוקשה לו מדוע נקט התנא 'מן השעורים' והרי היה לו לנקוט חידוש יותר בנודר 'מן העדשים', ובהכרח שהמשנה כבית הלל, ולכן רק בשעורים עלול לטעות, כיון שמנחת סוטה באה מהם משא"כ בעדשים אינו טועה. ור' יוחנן דחה שלדבריו דחזקיה שהמשנה כבית שמאי אין צריך לחזור בו מחמת דיוק זה, שכוונת התנא שלא רק בעדשים שודאי אינו טועה ובודאי בא לחזור בו ואינו יכול לחזור דתפוס לשון ראשון, אלא אפילו בנדר משעורים שיש לתלות שטעה, אעפ"כ אומרים תפוס לשון ראשון וחייב להביא מחטים.

דף ק"ג ע"ב

מה ששינוי שהגודר 'מן השעורים' יביא מן החיטים, 'קמח' יביא סולת, 'בלא שמן ולבונה' יביא שמן ולבונה, 'חצי עשרון' יביא עשרון שלם - היינו כשהקדים ואמר 'מנחה', שאז תפוס לשון ראשון ואינו יכול לחזור בו במה שאמר 'מן השעורים' וכדו' (כפירושו של חזקיה לעיל ע"א), אבל אם לא אמר 'מנחה' [אלא 'מנחת', ולפירוש כלום. ולפי זה מה ששינוי 'עשרון ומחצה' - יביא שנים, יש לפרש שאמר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון, ועשרון', שמיד שאמר 'מנחה' התחייב בעשרון, וכשאמר 'חצי עשרון' אינו כלום, וכשחזר ואמר 'עשרון' התחייב בעשרון נוסף. שאילו אמר 'מנחה עשרון ומחצה', הרי לא אמר 'מנחה' על חצי עשרון וממילא אינו כלום, ומביא רק עשרון אחד.

טעמו של ר' שמעון שבכל הנ"ל פטור מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים - כשיטת ר' יוסי שאף בגמר דבריו אדם מתפייס.

עד שישים עשרונות מביא אדם בכלי אחד, ואם נדר ס"א עשרונות - מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד. והטעם: לר' יהודה בר אילעאי ראש המדברים בכל מקום - שכן הציבור מביא ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד, דיו ליחיד שיפחת מן הציבור אחד. לר' שמעון - אין לפרש כר' יהודה, שהרי אינם נבללים זה עם זה - שאלו לפרים ואלו לכבשים, אלו בלילתן עבה ואלו בלילתן רכה, אלו בלילתן שחרית ואלו בלילתן בין הערבים, אלא הטעם הוא שנאמר 'וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה' - הבא מנחה שיכולה להיבלל, ורק עד ששים יכולים ליבלל בלוג אחד של שמן. ואף שאין הבלילה מעכבת - כל הראוי לבלילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבלילה בילה מעכבת בו.

חכמים תמהו על טעמו של ר' שמעון, וכי בדיק שישים סאים נבללים ולא יותר, והשיבם: כל מדות חכמים כן הוא, וכפי שמצינו: א. בארבעים סאה טובל, חסר קורטוב אינו טובל. ב. כביצה מטמא טומאת אוכלין, חסר שומשום אינו מטמא. ג. בגד ג' על ג' טפחים מטמא מדרס, חסר נימא אחת אינו מטמא.

אמר רבי יהושע בן לוי: מעשה בפרדה אחת של בית רבי שמתה, ושיערו חכמים את הדם שיצא ממנה האם יש בו רביעית, שהוא השיעור המטמא כמו נבילה הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. והקשה עליו ר' יצחק בר ביסנא מברייא: העיד רבי יהושע ורבי יהושע בן בתירא על דם נבילות שהוא טהור, ומעשה והיו נוחרין ערודיאות לאריות באיסטריא של מלך והיו עולי רגלים שוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להם דבר. ותירצו: מחלוקת תנאים בזה, והוא אחד משה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, שבית שמאי מטהרים דם נבילות ובית הלל מטמאין ברביעית כנ"ל.

רבי יהושע בן לוי לא השיב על הקושיא הנ"ל אלא שתק, והסביר שהוא כפי שדרשו 'היו חייך תלואים לך מנגד' - זה שאין לו שדה ולוקח תבואה משנה לשנה, 'ופחדת לילה ויומם' - זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת, 'ואל תאמן בחייך' זה הסומך על הפלטר וקונה בכל יום לאותו יום. ורבי"ל היה מאלו הסומכים על הפלטר ולכן לא היה בו כח להשיב.

יום המישי פרשת וישלח - י"ד כסלו תשע"ט

דף ק"ד ע"א

המנדב יין לנסך על המזבח - אינו יכול לנדב לוג וב' לוג זה' לוג, כיון שאין נסכים בשיעור זה, אלא מנדב ג' לוג - כנסכי כבש, ד' - כנסכי איל, ו' - כנסכי שור, וכן מנדב משה ולמעלה (ד' - כנסכי כבש ואיל, ח' - שני נסכי איל, וכן הלאה).

איבעיא אם יש קבע לנסכים - וצריך להביא כל מה שנדר בכלי אחד, ולכן הנודר ה' לוג אינו יכול להקריב עד שינדב עוד לוג ויהיו ו', או שמא אין קבע לנסכים - ויקריב ד' הראויים, והחמישי יהא לנדבת ציבור (-ימכר ויביאו בדמיו עולות לקיץ המזבח, או שיצטרף לעוד ב' לנסכי תמיד).

שה שופרות היו במקדש לנדבה - כנגד מותר חטאת, ומותר אשמות, ומותר אשם נזיר, ומותר אשם מצורע, ומותר קינין, ומותר מנחת חוטא. ואין להוכיח מכאן שיש קבע לנסכים, שאם אין קבע היה צריך להתקין שופר נוסף כנגד מותר נסכים - משום ששכיחים, ויצטרפו אלו ואלו לג' או ד' ויקרבו.

נאמר בפרשת נסכים 'אזרח' - מלמד שמתנדבים יין לבדו, ג' לוג כפחות שבנסכים, 'היה' - שאם רצה יכול להוסיף. 'ככה' - שאינו יכול לפחות מג' לוג. ולא הוצרך הכתוב לומר שיכול להוסיף ולהביא ארבעה וששה - שהרי גם הם כשיעור נסכי איל ופר, ובהכרח שהכונה לנודב חמשה, ויש לפשוט שאין קבע לנסכים. ומה ששינוי אין מתנדבין שנים וחמשה - אין דינם שוה, ששנים אין ראויים כלל, אך בחמשה מקריב ד' מהם.

אם תמצא לומר יש קבע לנסכים, ונדר י"א לוג - איבעיא האם מתכוין לשני מינים שונים, והיינו כשיעור שני אילים וכבש, או כוונתו דווקא למין אחד, ולא יקריב עד שישלים ל"ב - כמנין ב' פרים, ונשאר בתיקו.

דף ק"ד ע"ב

לר' עקיבא: אפשר לנדב יין בפני עצמו, אבל לא שמן. לר' טרפון: גם שמן - שכשם שייין הבא בחובה לנסכים בא נדבה כך גם שמן. השיבו ר' עקיבא: לא אם אמרת ביין שכן קרב עם חובתו בפני עצמו, תאמר בשמן שאינו קרב עם חובתו בפני עצמו אלא יחד עם הסולת.

מדברי שני התנאים למדים שיכול אדם לנדב מנחת נסכים בכל יום - שלא נאמר שדווקא חמשה מיני מנחות שפרט הכתוב בנדבה יכול לנדב, אלא ה' המינים היינו בנדר מנחה סתם, אבל אם פירש להביא מנחת נסכים - מביאה בנדבה.

עולה ושלמים ועוף באים בשותפות, ואפילו פרידה אחת - שנאמר 'אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה'.

מנחה אינה באה בשותפות - ואין לומר שהמקור הוא מאמור 'תקריב' לשון יחיד, שהרי נאמר 'למנחותיכם', ולכן גם עולה אף שנאמר בה 'יקריב' באה בשותפות כיון שנאמר 'לעולותיכם', אלא משום שנאמר במנחה 'נפש'.

מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה 'נפש' - אמר הקב"ה: מי דרכו להביא מנחה - עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני.

מה נשתנית מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגון - משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני, אמר לו עשה לי חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך.

הדרן עלך המנחות והנסכים

פרק שלשה עשר - הרי עלי עשרון

האומר 'הרי עלי עשרון' - יביא מנחה עשרון אחד. 'הרי עלי עשרונות' - יביא מנחה ב' עשרונות. פירש כמה עשרונות יביא ושכח - יביא ששים עשרון (ראה עוד בקטע אחרון בדף). וזה עיקר החידוש, שבב' הדינים הראשונים אין שום חידוש.

אמר 'הרי עלי מנחה' - לחכמים: יביא איזו מין מנחה שירצה. לר' יהודה: יביא מנחת הסולת שהיא מיוחדת שבמנחות. - שאין לה שם לווי, ונתנו סימן בברייא שהיא מנחה שפתח בה הכתוב תחילה. [שאין לומר שאין זה סימן אלא טעם - שא"כ גם הנודר עולה יביא בן בקר שפתח בו הכתוב, וכן הנודר מן הצאן יביא כבש, והנודר מן העוף יביא תורים. ובאמת שנינו: 'הרי עלי עולה' - יביא כבש, לר' אלעזר בן עזריה - תור או בן יונה].

אמר 'הרי עלי מנחה' או 'הרי עלי מן המנחה' - יביא מנחה אחת. 'הרי עלי מנחות' או 'הרי עלי מין מנחות' - יביא שתי מנחות ממין אחד.

פירש מין המנחה שנדר ושכח - יביא חמשת המינים.

פירש כמות העשרונים שיביא ושכח - לחכמים: יביא מנחה של שישים עשרון. לרבי: יביא שישים מנחות מאחד ועד שישים. ומה ששינוי ברישא שיביא מנחה של שישים עשרון - לחזקיה: כחכמים. שאילו לרבי יביא שישים מנחות מאחד עד שישים. לר' יוחנן: גם כרבי, ומדובר באומר פירשתי כמות העשרונות אבל לא קבעתים בכלי, ויביא שישים כלים שבכל אחד עשרון אחד.

יום שישי פרשת וישלח - ט"ז כסלו תשע"ט

דף ק"ה ע"א

אמר 'הרי עלי מיני מנחה' - איבעיא האם כיון שאמר 'מיני' הכוונה לשתי מנחות, ומה שאמר 'מנחה' הוא משום שכך נקראים כל המנחות כאמור 'וזאת תורת המנחה', או שמא כיון שאמר 'מנחה' כוונתו לאחת, ו'מיני' היינו שיביא אחת ממיני המנחה.

שינוי בברייא: אמר 'מין מנחות עלי' - יביא שתי מנחות ממין אחד. 'מיני מנחות עלי' - יביא שתי מנחות משני מינים. ורצו לפשוט האיבעיא - שמשמע שאילו אמר 'מיני מנחה' מביא אחת. ודחו: שמא ברייתא זו כר' שמעון הסובר שהנודר מנחת מאפה יכול להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין, ולדבריו יש לפרש 'מיני מנחה' - מנחה מאפה שיש בה שני מינים, אבל לחכמים שהנודר מנחת מאפה יביא או כולם חלות או כולם רקיקים, באמת הנודר 'מיני מנחה' מביא שתי מנחות משני מינים.

דף ק"ה ע"ב

מנחת מאפה תנור - לר' יהודה באה י' חלות, ולר' מאיר י"ב חלות.

מנחת מאפה תנור - לר' שמעון יכול להביא חלק רקיקין וחלק חלות, ולחכמים או כולן חלות או כולן רקיקים.

שינוי במשנה (קד): שאם נדר מין מנחה מסויימת ושכח מביא חמש מנחות מחמשת המינים - לר' ירמיה: היינו דלא כר' שמעון, שלדבריו יש להסתפק אולי נדר מנחת מאפה ופירש כמה חלות וכמה רקיקין, וממילא צריך להביא י"ד מנחות לשיטת ר' יהודה, וט"ז לשיטת ר' מאיר. לאביי: גם לר' שמעון די שיביא י' חלות ולוג שמן, וי' רקיקין ולוג שמן, ויתנה שמה שנדר יהא לנדרו והשאר לנדבה, וכמו שסובר לגבי ספק מצורע כדלהלן. ואף שלא התיר ר' שמעון לעשות כן לכתחילה רק כדי להכשיר המצורע - היינו דווקא בשלמים שממעט בזמן אכילתם, אבל במנחה מתיר לכתחילה.

ספק מצורע מוחלט שנטהר - לר' שמעון מביא אשם ולוג שמן, ומתנה ואומר: אם מצורע הוא זהו אשמו וזה לוגו, ואם לאו האשם יהא שלמי נדבה (וכן השמן לנדבה), ומספק טעון האשם שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה. [אך לחכמים לא יעשה כן, מפני שמביא קדשים לבית הפסול, שממעט בזמן אכילת שלמים].

רב פפא הקשה על ישובו של אביי לדברי ר' שמעון: הרי בהכרח מביא עשרון ולוג לחלות בכלי אחד, ועשרון ולוג לרקיקין בכלי אחר, ואילו נדר מחצה חלות ומחצה רקיקין נמצא שמביא מנחתו ממה שנתקדש בשני כלים נפרדים. והשיבו: ר' שמעון עצמו סובר שאפשר להביא ב' עשרונות וב' לוגין בכלי אחד, ולהתנות שחציו לנדרו וחציו לנדבה.

סדר הקמיצה לר' שמעון כשמביא ומתנה: קומץ מהחלות לחוד ומהרקיקין לחוד, ומתנה: אם נדרתי חלות לבד או רקיקים לבד - קומץ החלות יהא על החלות שהן חובה או נדבה, וקומץ הרקיקין יהא על הרקיקין שהן חובה או נדבה. ואם נדרתי מחצה חלות ומחצה רקיקין - קומץ החלות יהא על חובתי שהיא מחצה חלות ומחצה רקיקין, וקומץ הרקיקין יהא על מנחת הנדבה שגם היא מחצה רקיקין ומחצה חלות. ואף שהמביא מחצה חלות ומחצה רקיקין צריך לכתחילה לקמוץ משניהם יחדיו, הרי אמר ר' שמעון שבדיעבד אם קמץ ועלה בידו מאחד על שניהם יצא.

מה שיכול להתנות לר' שמעון - היינו כר' שמעון בן יהודה משום ר' שמעון שאף המביא מנחה מחצה חלות ומחצה רקיקין, חוצה לוג השמן מחצה לחלות ובוללן בו, ומחצה לרקיקין ומושחן כמין כי והמותר נאכל לכהנים. שאילו לחכמים אינו יכול להתנות - שלדעתם דין מותר השמן משתנה לפי נדרו: מנחה הבאה כולה רקיקין - מושחן כמין כי והשאר לכהנים, מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין - חוצה לוג השמן מחצה לחלות ובוללן בו, ומחצה לרקיקין ומושחן כולו והשאר מחזיר לחלות.

שבת קודש פרשת וישלח - ט"ז כסלו תשע"ט

דף ק"ו ע"א

מה ששינוי שהמפרש מין המנחה שנדר ושכח יביא מה' המינים, ואין צריך להביא גם מנחת נסכים שבאה בנדבה - שאינו מסתפק אלא על זו הבאה רק יחיד ולא על זו הבאה גם בציבור, על באה בגלל עצמה ולא על באה בגלל זבח, על הטעונה לבונה ולא על שאינה טעונה לבונה, על באה בלוג ולא על באה ג' לוגין, על הטעונה קמיצה ולא על שאינה טעונה קמיצה.

אמר 'פירשתי מנחה וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי' - לחכמים: יביא מנחה של ששים עשרונים. לרבי: יביא ששים מנחות מעשרון אחד ועד ששים, שהן 1830 עשרונות. פירש הכמות וגם את מין המנחה, ושכח - לחכמים: יביא מכל מין מחמשת המינים ששים עשרונים, שהן שלש מאות עשרונים. לרבי: יביא מכל מין ששים מנחות מעשרון אחד ועד ששים, שהן 9150 עשרונות.

טעמים של רבי ושל חכמים:

לרב חסדא: לכו"ע אין מערבים חובה בנדבה, ולרבי אסור להכניס חולין לעזרה, אך לחכמים מותר, ולכן יכול להביא הכל בכלי אחד והמותר על חובתו חולין.

לרבי: לכו"ע אסור להכניס חולין לעזרה, ולחכמים מותר לערב חובה בנדבה, ומביא הכל בכלי אחד ומתנה שהמותר על חובתו יהא לנדבה, לרבי אסור לערב חובה בנדבה.

לרבי בדעת חכמים צריך לקמוץ ב' קמיצים אחד לחובה והשני לנדבה - ואין חשש שקומץ מזה על זה, שתולה בדעת כהן שמה שיעלה בידו בקומץ הראשון הוא מחלק החובה והשני מחלק הנדבה. ואין יכול להקטיר קומץ הנדבה ראשון - שמא הכל חובה וחסרו השירים בין קמיצה להקטרה, שאין מקטיר קומץ עליהן. אלא מקטיר קומץ החובה ואח"כ קומץ הנדבה, וכדי שלא יעבור על 'כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בכל תקטירו' מתנה שאם הכל היה חובה הרי הוא מעלה קומץ זה לשם עצים, וכדעת ר' אליעזר שאמר לריח גיחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשום עצים.

דף ק"ו ע"ב

אין לפרש שלכו"ע מותר לערב חובה בנדבה, אלא שרבי חולק על ר' אליעזר ולדעתו א"א להתנות שיקרב לשם עצים, ולכן לא יוכל להקטיר קומץ הנדבה - שהרי יכול להביא ששים בכלי אחד, ועוד עשרון בכלי נוסף, ולקמוץ מהשישים לחובה, ועוד קומץ מהיחיד על הנדבה שבשני הכלים.

טעם התנאים לרבי: לכו"ע מותר לערב חובה בנדבה, ולכו"ע יכול להתנות כר' אליעזר, ונחלקו כמה שמן מביאים למנחה של יותר מעשרון - לחכמים מביא לכל עשרון לוג שמן, ולכן יכול להתנות שהיתר על חובתו יהא לנדבה, אך רבי סובר כר' אליעזר בן יעקב שלעולם מביא לוג אחד של שמן, וכיון שאינו יודע אם מנחה אחת היא ששמנה לוג או שתי מנחות שצריכה שתי לוג, וכן הלאה, צריך להביא שישים מנחות.

טעם התנאים לרב אשי: כפי שנחלקו בנדר שור קטן לקרבן אם יכול לצאת בשור גדול - לחכמים יצא, ולכן גם במנחה יכול להביא מנחה גדולה יותר מנדרו, ולרבי לא יצא, ולכן אינו יכול להביא מנחה גדולה יותר. והוצרכו לחלוק גם במנחה וגם בבהמה - שאילו נחלקו רק במנחה היינו אומרים שדווקא בזה שהקומץ שוה לגדולה וקטנה סוברים חכמים שיצא, אבל בבהמה שאימוריו של גדול מרובים מאימוריו של קטן מודים שלא יצא, ואילו נחלקו רק בבהמה היינו אומרים שבמנחה שהקומץ שוה מודה רבי שיצא.

האומר 'הרי עלי עצים' - לא יפחות משני גזירין.

'הרי עלי לבונה' - לא יפחות מקומץ. שנאמר 'והרים ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה, ואת כל הלבונה' - מקיש לבונה להרמת מנחה שהיא קומץ.

'הרי עלי זהב' - לא יפחות מדינר זהב. 'הרי עלי כסף' - לא יפחות מדינר כסף. 'הרי עלי נחשת' - לא יפחות ממעה כסף.

האומר לאחר שנדר שפירש בשעת נדרו כמה יביא ואינו זכור כמה פירש - יביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי.

חמשה קמצים הם: האומר עלי לבונה לא יפחות מקומץ, המנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה, המעלה את הקומץ בחוץ חייב, שני בזיכין של לחם הפנים טעונין שני קמצים.

'קרבן' - מלמד שמתנדבין עצים, וכמה - שני גזירין. וכן נאמר 'הגורלות הפלנו על קרבן העצים'.

לדעת רבי עצים נחשבים כ'קרבן' - וטעונין מלח, וטעונין הגשה. ורביא הוסיף שטעונין קמיצה. ורב פפא הוסיף שצריכין עצים.

האומר 'הרי עלי למזבח' - יביא לבונה, שרק היא קרבה כולה למזבח. שעולה - עורה לכהנים. עולת העוף - מוראתה ונוצתה אינה קרבה. נסכים - לשיתין ולא על המזבח עצמו. ואמנם יש מנחת נסכים שקרבה כולה, אך כיון שיש מנחה שהכהנים אוכלים שייריה אין זה דבר פסוק.

פירש בשעת נדרו מה יביא למזבח ושכח - יביא מכל דבר שקרב למזבח.

יום ראשון פרשת וישב - י"ז כסלו תשע"ט

דף ק"ז ע"א

שינוי שהאומר 'הרי עלי זהב' לא יפחות מדינר זהב - והיינו דווקא באומר 'מטבע זהב', והמטבע הפחות הוא דינר, שאין עושים פרוטה מזהב. אך אם אמר 'זהב' סתם יכול להביא חתיכת זהב קטנה.

שינוי שהאומר 'הרי עלי כסף' לא יפחות מדינר כסף - והיינו דווקא באומר 'מטבע כסף', ובמקום שאין מצויות פרוטות מכסף. אך אם אמר 'כסף' סתם יכול להביא חתיכת כסף קטנה.

שינוי שהאומר 'הרי עלי נחושת' לא יפחות ממעה כסף, לר' אליעזר בן יעקב: לא יפחות מצינורא קטנה של נחושת, שראויה לחטט בה פתילות ולקנח בה נרות.

האומר 'הרי עלי ברזל' - לא יפחות מכליה עורב שהיה אמה על אמה.

האומר 'הרי עלי יין' - לא יפחות מג' לוג. שנאמר 'אזרח' - מלמד שמתנדבים יין לבדו, ג' לוג כפחות שבנסכים, 'יהיה' - שאם רצה יכול להוסיף. 'ככה' - שאינו יכול לפחות מג' לוג.

'הרי עלי שמן' - לחכמים: לא יפחות מלוג, לרבי: ג' לוג. ונחלקו בדין מינה ומינה בדין מינה ואוקים באתרה, שהמקור שיכול לנדב שמן לחוד הוא ממנחת נסכים שנאמר בה 'קרבן' - מה מנחה מתנדבים בפני עצמה אף שמן כן, לחכמים דון מינה ומינה - ובמנחה מביאים לוג שמן, ולכן אף המנדב שמן מביא לוג. לרבי - דון מינה ואוקי באתרה, מה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין, ואוקי באתרה - כנסכי יין ג' לוג. ורב פפא רצה לומר שרבי נחלק משום שלמד נדבת שמן מ'אזרח' האומר בנסכים ולא ממנחה, אך חזר בו מחמת ברייתא המפורש שלמד זאת ממנחה.

פירש בשעת נדרו כמה יין או שמן יביא ושכח - יביא כיום מרובה, והיינו כיום טוב ראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת, שמביאים נסכים ל"ג פרים, לב' אילים ול"ח כבשים.

דף ק"ז ע"ב

האומר 'הרי עלי עולה' - לחכמים: יביא כבש. לר' אלעזר בן עזריה: תור או בן יונה. ולא נחלקו, אלא שכל אחד נקט הפחות חשוב במקומו. פירש בשעת נדרו מן הבקר ושכח - יביא פר ועגל. פירש מן הבהמה ושכח - יביא פר, עגל, איל, שעיר, גדי וטלה. אינו זוכר כלל מה פירש - מוסיף על כל המינים הנ"ל גם תור ובן יונה.

האומר 'הרי עלי תודה ושלמים' - יביא כבש. פירש מן הבקר ושכח - יביא פר ופרה עגל ועגלה. פירש מן הבהמה ושכח - יביא פר ופרה עגל ועגלה איל ורחלה שעיר ושעירה גדי וגדייה טלה וטלייה.

האומר 'הרי עלי שור' - יביא הוא ונסכיו במנה 'עגל' - יביא הוא ונסכיו בחמש סלעים. 'איל' - יביא הוא ונסכיו בשתי סלעים. 'כבש' - יביא הוא ונסכיו בסלע. (וכל שיעורים אלו נתפרשו בתורה שבע"פ).

האומר 'הרי עלי שור במנה', או 'עגל בחמש', או 'איל בשתיים', או 'כבש בסלע' - יביא הבהמה עצמה בסכום שנדר חוץ מנסכיה.

האומר 'הרי עלי שור במנה' והביא שני שוורים במנה - לא יצא, ואפילו כל אחד מנה חסר דינר.

אמר 'הרי עלי שור שחור' והביא לבן, או להיפך, וכן 'הרי עלי שור גדול' והביא קטן - לא יצא.

אמר 'הרי עלי שור קטן' והביא גדול - לחכמים יצא, לרבי לא יצא.

אמר 'הרי עלי עולה בסלע למזבח' - יביא כבש, שאין לך דבר שקרב בסלע לגבי מזבח אלא כבש. פירש מה יביא בסלע ושכח - יביא מכל דבר שקרב למזבח בשווי סלע. פירש שיביא מן הבקר ושכח - יביא פר ועגל, והיינו לרבי, אבל לחכמים דיו שיביא פר, שהרי סוברים שאם נדר קטן והביא גדול יצא.

יום שני פרשת וישב - י"ח כסלו תשע"ט

דף ק"ח ע"א

ששה שופרות (-קופות) היו במקדש למעות נדבה שמהם מקריבים עולות לקיץ המזבח, ונחלקו האמוראים כנגד מי היו הששה:

לחזקיה - תיקנו החכמים כנגד ששה בתי אבות הכהנים שבכל שבוע, שיהא שלום ביניהם.

לר' יוחנן - כיון שהנדבה מרובה תיקנו שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות.

לזעירי - כנגד פר ועגל איל וכבש גדי ושעיר, וקרבי שהנודר קטן והביא גדול לא יצא.

לבר פדא - כנגד הפרים (חטאות ציבור שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם ונמצאו הראשונים, שירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה), והאילים (אשם גזילות ואשם מעילות שאבדו והפרישו אחרים תחתיהם, ונמצאו הראשונים וכו'), והכבשים (לאשם נזיר ואשם מצורע, שאבדו ונמצאו), והשעירים (חטאות הציבור שנאבדו ונמצאו), והמותרות (שהפריש מעות לקרבן והוזלו בהמות וניתותרו מעות), והמעה (קלבון שמוסיפים שנים ששקלו שקליהם בשותפות, וכדעת ר' אליעזר שהקלבון לנדבה).

לא רצו האמוראים לפרש כחזקיה - אין חוששים למריבה כיון שכל אחד מקריב מה שנפל ביומו. כר' יוחנן - אין חוששים לעיפוש. כזעירי - אין להעמיד המשנה כדעת יחיד (רבי). כבר פדא - שהרי שאר חמשת הקופות (מלבד ששה אלו) היו של מותרות, וכן מה שאמר 'מעה' - סוברים כר' מאיר שהקלבון הלך למקום שהשקלים הולכים, ודלא כר' אליעזר שהלכו לנדבה.

לשמואל ר' אושעיא היו חמשה שופרות - כנגד מותר חטאת, ומותר אשם, ומותר אשם נזיר, ומותר אשם מצורע, ומותר מנחת חוטא, והשישי - לשמואל: מותר עשירית האיפה של כהן גדול, שלקינין כבר נשנה שופר קודם לכן. לר' אושעיא: מותר קינין, שהיה שופר לקינין ושופר למותר קינין, וסבר שמותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב.

שינינו בברייתא: מותר מנחת נדבה מותר מנחה ירקב - לרב חסדא: מותר מנחת חוטא - נדבה, מותר עשירית האיפה של כהן גדול - ירקב. לרבה: אפילו מותר עשירית האיפה של כהן גדול - נדבה, מותר לחמי תודה - ירקב.

שינינו בברייתא: מותר שקלים - חולין, מותר עשירית האיפה וקיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות - נדבה, ולסוברים שעשירית האיפה של כהן גדול ירקב, כוונת הברייתא למנחת חוטא שגם היא באה עשירית האיפה.

נאמר במנחת חוטא: 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא' - לימד על עשירית האיפה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת וטעונה לבונה. ואמר רב נחמן בר יצחק שיש ללמוד מכאן כדברי האומרים שמותרת ירקב - שהרי אינה קרויה חטאת (שמותר חטאת נדבה).

דף ק"ח ע"ב

הקדיש שור לעולה ונפל בו מום - לחכמים: אם רצה יביא בדמיו שנים, ואינו דומה לנדר שור במנה שאינו יכול להביא שנים במנה, שהרי הקדיש השור (ונפל בו מום) ולא קיבל נדר על עצמו. והיינו בין באמר 'שור זה עולה' ובין באמר 'שור זה עלי עולה' (דהיינו - עלי להביאו), אבל אמר 'שור זה ודמיו עלי עולה' - הוקבע לקרבן אחד. ורבי אוסר - שסובר שהנודר קטן לא יביא גדול, ואף שנפל בו מום לא ישנה לכתחילה מנדבתו. (ומה שלא חלק במשנה אלא אחר הדין השני דלהלן - המתין לחכמים עד שיסיימו דבריהם ויחלוק על שני הדינים).

הקדיש שני שוורים לעולה ונפל בהם מום - לחכמים: רצה יביא בדמיהן אחד, ורבי אוסר, שהרי זה כמי שנדר גדול ומביא קטן, ואף שנפל בו מום לא ישנה לכתחילה מנדבתו.

הקדיש איל לעולה ונפל בו מום - לחכמים: אם רצה יביא בדמיו כבש, ורבי אוסר. הקדיש כבש לעולה ונפל בו מום - לחכמים: אם רצה יביא בדמיו איל, ורבי אוסר.

שינינו בברייתא: הקדיש שור לעולה ונפל בו מום - לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו ב' אילים, ורבי אוסר לפי שאין בילה לשתי המנחות שצריך להביא עם שתי האילים. והוא תנא אחר בדעת חכמים - שהרי לדעת התנא במשנה יכול לשיטתם להביא גם איל אחד. והוא תנא אחר בדעת ר' יהודה - שהרי לדעת התנא במשנה שיטת ר' יהודה בכל אופן שצריך לכתחילה להביא אותו מין שנדר.

עוד שינינו שם: שאם לא נפל מום, אלא נדר עגל והביא פר, או נדר כבש והביא איל - יצא. והיינו כדעת חכמים החולקים על רבי, וסוברים שהנודר גדול והביא קטן יצא.

האומר 'אחד מכבשי הקדש' או אמר 'אחד משוורי הקדש', היו לו שנים - הגדול שבהן הקדש, שהמקדיש בעין יפה מקדיש. היו לו שלשה - הבינוני קדוש. אמר לאחר שנדר שפירש איזה מהם הקדש ושכח, או שאמר לי אבא ואיני יודע מה - הגדול שבהן הקדש.

מה ששינינו שאם יש לו שלשה הבינוני הקדש - היינו שגם הוא בספק הקדש, שלגבי קטן עין יפה הוא, ולכן ממתין עד שיומם הבינוני ומחלל קדושתו על הגדול. והיינו באמר 'אחד משוורי הקדש', אבל אם אמר 'שור בשוורי הקדש' - רק הגדול שבהן הקדש שכוונתו לשור המשובח.

במשנתנו משמע שבית חונוי אינה ע"ז, ונחלקו בזה תנאים, שכך היה מעשה: בשנה שמת שמעון הצדיק אמר שבשנה זו ימות, מפני שבכל יום הכפורים נזדמן לו זקן לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמו ויצא עמו, ובשנה זו נזדמן זקן לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמו ולא יצא. ואכן לאחר חג הסוכות חלה שבעת ימים ומת, ומאז נמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. בשעת פטירתו אמר להם: חונוי בני ישמש תחת.

ועל המשך המעשה נחלקו התנאים - לר' מאיר: חונוי שימש, ושמעי אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה קינא בו ואמר לו בא ואלמדך סדר עבודה, הלבישו בגד עור וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח, ואמר לכהנים: ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, ביום שאשתמש בכהונה גדולה אלבש בגדייך, בקשו הכהנים להרוג את חונוי, וברח לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והקריב עליו קרבנות לע"ז. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: מה זה שלא ירד לה כך, היורד לה על אחת כמה וכמה. לר' יהודה: לא קיבל עליו חונוי הכהונה גדולה כיון שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה, אך חזר ונתקנא בשמעי, אמר לו: בא ואלמדך סדר עבודה וכו' (כנ"ל). ביקשו הכהנים להרוג את שמעי, סיפר להם שחונוי ציווהו על כך, ביקשו להרוג את חונוי, ברח לבית המלך ורצו אחריו, כל הרואה אותו אמר זה הוא זה הוא, הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והקריב עליו לשם שמים, שנאמר 'ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה'. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: ומה זה שברח ממנה כך, המבקש לירד לה על אחת כמה וכמה.

אמר ר' יהושע בן פרחיה: קודם שעליתי לגדולה כל האומר עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי, עתה שעליתי כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין, שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה בקש להרוג את דוד.

יום רביעי פרשת וישב - כ' כסלו תשע"ט

דף ק"י

שנינו בברייתא: לאחר מפתו של סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדין שלא לעבוד ע"ז, שנאמר 'ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען ונשבעות לה' צבאות', הלכו לאלכסנדריא של מצרים ובנו מזבח והעלו עליו לשם שמים, שנאמר 'ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים'. והיינו כר' מאיר (לעיל ק"ט ע"ב) שהפסוק אינו מדבר בבית חונוי - שלדעתו היה בית ע"ז ולא לה'.

'עיר ההרס יאמר לאחת' - היינו בית שמש שהיא אחת מה' ערים הנ"ל, ש'הרס' היינו שמש כאמור 'האומר לחרס ולא יזרח', וכן מתפרש כפשוטו - שעתידה להיחרס.

'הביאי בני מרחוק' - אלו גלויות של בבל שדעתן מיושבת עליהן, ככנים, 'ובנותי מקצה הארץ' - אלו גלויות של שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן, ככנות.

אומות העולם שמצור ועד קרטיגני - מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים. מצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח - אין מכירין את ישראל ולא את אביהן שבשמים. ומה שנאמר 'ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה' - היינו שקוראים לה' 'אלהא דאלהא', שמאמינים בע"ז וכביכול הקב"ה מעל אליהם.

'בכל מקום מוקטר מוגש לשמי' - אינו יכול להתפרש כפשוטו, שהרי לא בכל מקום כן הוא, אלא הכוונה לתלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום - מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי. 'ומנחה טהורה' - הלומד תורה בטהרה, נושא אשה ואחר כך לומד תורה.

'שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות' - אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה, מעלה עליהם הכתוב כאילו עסוקים בעבודה.

'לעולם זאת על ישראל' - לרב: זה מזבח בני ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. לר' יוחנן: אלו תלמידי חכמים העוסקים

שנינו: האומר לחבירו בית בביתי אני מזכר לך מראהו עליה - ובתחילה אמרו שהכוונה למעולה שבבתים, וכמו שאמרו לגבי 'שור בשוורי'. ולמסקנא הכוונה לעליה שהיא גרועה, משום שבמכר יד בעל השטר על התחתונה.

שנינו בברייתא: שור בשוורי הקדש וכן שור של הקדש שנתערב באחרים - הגדול שבהן הקדש וכולם ימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין - ופירשו שכוונת התנא להשוות שני האופנים רק לגבי הדין שהגדול הקדש, אבל מה שכולם בכלל הספק וימכרו וכו' הוא רק באופן שנתערב באחרים.

אמר 'בית בביתי אני מזכר לך' ונפל - מראהו נפול, וכן 'עבד בעבדי אני מזכר לך' ומת - מראהו מת, ואין אומרים שהכוונה למשובח, שבמכר יד בעל השטר על התחתונה.

יום שלישי פרשת וישב - י"ט כסלו תשע"ט

דף ק"ט ע"א

האומר 'הרי עלי עולה' - יקריבנה במקדש, ואם הקריבה בבית חונוי לא יצא. אמר 'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חונוי' - לת"ק: יקריבנה במקדש, ואם הקריבה בבית חונוי יצא, ואף שהרי זו כהריגה בעלמא - לרב המנונא ור' יוחנן: נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה, ואכן חייב כרת על שחיטתה משום שחוטאי חוץ. לרבא: לדורון נתכוין, ואם אין די בהקרבה בבית חונוי אינו רוצה לטרוח יותר, וממילא לא חלה עליה קדושה כלל, ואינו חייב עליה משום שחוטאי חוץ. לר' שמעון: אין זו עולה.

שנינו בברייתא: אמר 'הרי עלי עולה שאקריבנה במדבר', והקריבה בעבר הירדן - יצא וענוש כרת. והיינו כרב המנונא ור' יוחנן.

האומר 'הריני נזיר' - יגלח במקדש, ואם גלח בבית חונוי לא יצא. אמר 'הריני נזיר שאגלח בבית חונוי' - לת"ק: יגלח במקדש, ואם גילח בבית חונוי יצא, שהתכוין רק לצער עצמו, מן היין, ואם אין די בגילוח בבית חונוי אינו רוצה לטרוח יותר. לר' שמעון: אינו נזיר.

הכהנים ששימשו בבית חונוי וכל שכן אם שימשו לע"ז - לא ישמשו במקדש שבירושלים. שנאמר 'אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם' - הרי אלו כבעלי מומין, שחולקים ואוכלים אך לא מקריבים.

כהן ששחט לע"ז - כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח. שנאמר 'יען אשר ישרתו אותם לפני גילוליהם... ולא יגשו אלי לכהן לי' - דווקא כשעשה שירות, ושחיטה אינה שירות. ונחלקו אמוראים אם דווקא בשוגג או גם במזיד - לרב נחמן אף מזיד, אבל לרב ששת במזיד לא - שנעשה משרת לע"ז. ונחלקו במה ששנינו בברייתא: 'כהן שעבד עבודת כוכבים ושב - קרבנו ריח ניחוח'. לרב נחמן: אין לפרש בשוגג - שהרי שב ועומד הוא, ואין לפרש בזרק במזיד - שאף אם שב פסול לעבודה כיון ששירת לע"ז, ובהכרח מדובר בשחט במזיד ושב. לרב ששת: 'זשב' היינו ששב מעיקרו - ששחט בשוגג, אך אם לא שב מעיקרו אלא הזיד, אף אם שב - אין קרבנו ריח ניחוח.

כהן שזרק לע"ז בשוגג - לרב נחמן: כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח. דתניא 'וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה' - מלמד שכהן שחטא בע"ז בשוגג מתכפר על ידי עצמו, ובהכרח הכוונה שחטא בזריקה, שאילו בשחיטה אפילו מזיד כשר (לשיטתו כנ"ל). לרב ששת: אין קרבנו ריח ניחוח. (והברייתא שהביא רב נחמן - בשחט בשוגג, שאילו במזיד פסול לשיטתו כנ"ל). שנאמר 'היו לבית ישראל למכשול עון' - או מכשול [-שוגג] או עון [-מזיד]. ולרב נחמן - מכשול דעון.

השתחוה לעבודת כוכבים או הודה לה - לרב נחמן: כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח. לרב ששת: אין קרבנו ריח ניחוח.

הוצרך רב ששת להשמיענו ארבעת ההלכות: אילו אמר רק זרק בשוגג - היינו אומרים שדווקא בזה החמיר כיון שעשה שירות, אבל שחט שלא עשה שירות אף במזיד כשר. ואילו אמר רק שני אלו - היינו אומרים שדווקא בזה החמיר כיון שעבד עבודה, אבל השתחוה כשר. ואילו אמר שלשת אלו - היינו אומרים שדווקא השתחוה שעשה מעשה, אבל הודה שרק דיבר כשר, לכן הוצרך להשמיע שגם בזה פסול.

בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם. זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם - לריש לקיש: כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. לרבא: א"כ היה צריך לומר 'עולה ומנחה וחטאת ואשם', אלא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם.

'זאת תורת החטאת' 'זאת תורת האשם' - כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. נאמר בעולת בהמה ובעולת העוף ובמנחה 'אשה ריח גיחוח' - לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

האמוראים הביאו עוד מקורות: 'מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל'. 'ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו'.

בכל הקרבנות לא נאמר א-ל-ו ואלוקים אלא ה' - שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שיש ח"ו הרבה רשויות.

שמה תאמר לאכילה הוא צריך - ת"ל 'אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה', ונאמר 'כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלה, ידעתי כל עוף הרים וזיו שדי עמדי, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה', לא אמרתי אליכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצוני.

'לרצונכם תזבחוהו' - א. לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים. ב. לרצונכם זבחו - לדעתכם זבחו, ללמד שהמתעסק בקדשים פסול, והיינו לעכב, ולמצוה נאמר 'ושחט את בן הבקר' - שתהא שחיטה לשם בן בקר.

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

יום חמישי פרשת וישב - כ"א כסלו תשע"ט

מסכת חולין

פרק ראשון - הכל שוחטין

דף ב' ע"א

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה - חוץ מחרש שוטה וקטן שמה יקלקלו שחיטתן, וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה.

הכל ממירין ואף נשים - ולא שהאדם רשאי להמיר, שהרי נאמר 'לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב', אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים. ('ו'הכל' - לרבות יורש).

הכל מעריכין ונערכין, נודרין ונידרין - ולכתחילה לא ידור, שנאמר 'וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא'. ('הכל מעריכין' - לרבות מופלא סמוך לאיש. 'נערכין' - אפילו מוכה שחין. 'נידרין' - אף פחות מבן חודש, ואטו כן נקט גם 'הכל נודרין').

נחלקו תנאים בכוונת הכתוב 'טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם' - לר' מאיר: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. לר' יהודה: טוב מזה ומזה שנודר ומשלם. והני מילי כשאומר 'הרי זו', אבל כשאומר 'הרי עלי', הכל מודים שטוב שלא ידור.

דף ב' ע"ב

משנה ששינו בה לשון 'הכל' - פעמים היינו לכתחילה, כגון 'הכל חייבין בסוכה' 'הכל חייבין בציצית' 'הכל סומכין אחד האנשים ואחד נשים'. ופעמים היינו בדיעבד, כגון 'הכל נודרין ונידרין', שלכתחילה לא ידור.

'הכל שוחטין' ששינו במשנתנו לכתחילה הוא, שהרי מיד לאחר מכן שינו ש'שחיטתן כשירה' בדיעבד, ולא היה התנא שונה פעמיים. ומעתה יש לתמוה על הסתירה מן הרישא לסיפא, אם הכל שוחטין לכתחילה או ששחיטתן כשירה בדיעבד. ונחלקו אמוראים בישוב כוונת המשנה:

לשיטת רבה בר עולא: הכל שוחטין - ואפילו טמא בחולין שנעשו על טהרת הקדש שדינם כקודש. ושוחט בסכין ארוכה שלא יגע בבשר. ובמוקדשים לא ישחוט לכתחילה שמה יגע בבשר, ואם שחט ואומר ברי לי שלא נגעתי - שחיטתו כשרה. חוץ מחרש שוטה וקטן - שגם בחולין ממש לא ישחוט, שמה יהו שמה ידרסו ושמה יחלידו. וכולן ששחטו כגון טמא במוקדשים, ולא נמצא לפנינו שנשאל אותו אם לא נגע בבשר - אם אחרים רואין

אותן שלא נגע, שחיטתו כשירה.

באיזו טומאה נטמא זה השוחט, שלא נטמא הבשר ע"י נגיעת הסכין - א. נטמא בשרץ, שהשוחט ראשון לטומאה ואינו מטמא את הסכין, אבל אם נטמא במת נעשה החרב אב הטומאה כטמא עצמו, ומטמא את הבשר. ב. נטמא במת, אך שחט בקרומית של קנה שאינה מקבלת טומאה.

יום שישי פרשת וישב - כ"ב כסלו תשע"ט

דף ג' ע"א

בכל שוחטים - בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה.

אביי מפרש המשנה: הכל שוחטין - ואפילו כותי. ודוקא כשישראל עומד על גביו, אבל אם הוא יוצא ונכנס, לכתחילה לא ישחוט, ואם שחט, חותך כזית בשר ונותן לו, אם אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לא אכלו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן שאפילו דיעבד שחיטתן פסולה, שמה יהו וכו'.

לשיטת רבא מותר לשחוט לכתחילה ע"י כותי אם ישראל יוצא ונכנס, ולפיכך מפרש משנתנו: הכל שוחטין - ואפילו כותי. ודוקא כשישראל יוצא ונכנס, אבל בא ומצאו ששחט, חותך כזית בשר ונותן לו, אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו, חוץ מחרש שוטה וקטן שאפילו דיעבד שחיטתן פסולה שמה יהו וכו'.

המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס - מותר. ואפילו לכתחילה אין השומר צריך להיות יושב ומשמר, אלא יוצא ונכנס ומותר.

דף ג' ע"ב

רב אשי מפרש המשנה: הכל שוחטין - ואפילו ישראל מומר לאכול נבילות לתיאבון, שבדק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו. ואם לא בדק ונתן לו - לא ישחוט, ואם שחט - בודק סכינו אחריו, נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן שאפילו דיעבד שחיטתן פסולה שמה יהו וכו'.

רבינא מפרש המשנה: הכל מומחין שוחטין ואפילו אם אין מוחזקין. ודוקא שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה, אבל אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה, לא ישחוט. ואם שחט - בודקין אותו, אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן שאפילו דיעבד שחיטתן פסולה שמה יהו וכו'. ואם שחט מי שאינו מומחה, ואין נמצא לפנינו שנבדק אותו - אם אחרים ראו אותו שחיטתו כשירה.

ללשון שני רבינא מפרש המשנה: הכל מוחזקין שוחטין אף על פי שאין יודעים בו שהוא מומחה. ודוקא ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף, אבל אם לא - לא ישחוט שמה יתעלף. ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי - שחיטתו כשרה. חוץ מחרש שוטה וקטן שאפילו דיעבד שחיטתן פסולה שמה יהו וכו'. ואם שחט מי שאינו מוחזק לשחוט ואין נמצא לפנינו שנבדק אותו - אם אחרים ראו אותו שחיטתו כשירה.

רבינא ורבה בר עולא לא פירשו כאביי ורבא ורב אשי - שלדבריהם לא נתייבשה הסיפא 'כולן' ששחטו ואחרים רואין אותן.

שאר אמוראים לא פירשו כרבה בר רב עולא - שכבר שינו בסדר קדשים שהטמא שוחט במוקדשין, ושם עיקר שהוא עוסק בקדשים. ולא שייך לומר שכאן נשנה אגב חולין - שבחולין עצמו אין צריך לומר, מפני שסוברים 'חולין שנעשו על טהרת הקודש' אינם כקודש.

שאר אמוראים לא פירשו כרבינא בלשון א' - שסוברים רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואין צריך לבדוק שיודע הלכות שחיטה. ולא כלשון שני - שסוברים שאין חוששין לעילוף.

רבא לא פירש כאביי - שהרי יוצא ונכנס מותר לכתחילה. אביי לא פירש כרבא - שלא הותר יוצא ונכנס אלא כשלא נגע ביין, וכאן נגע בבהמה.

רב אשי לא פירש כאביי ורבא - שסובר כותים גרי אריות הן. אביי לא פירש כרב אשי - שלא סבר כרבא שיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין. רבא לא חלק על אביי אלא לפי דבריו - אבל באמת מפרש המשנה ע"פ שמועתו כמו שפירשה רב אשי.